

Egy szuggesztív csapatépítő hétköznapi

Nincs jó passzban. Ozsváth Károly először 2011 karácsonyán szenvedett combnyaktörést, másodszer idén, húsvétkor. Az elsőből gyorsan felépült, és újra megnyitotta pszichoterápiás rendelőjét, megint autót vezetett, s abban bízunk, hogy most is hamar eldobhatja a járókeretet, és lesz még alkalma a hozzáfutókkal beszélgetni. Többségük nem pszichiátriai beteg, hanem kimutatható alap nélkül, gyötrő tünetekkel gyógyulást kereső ember. A panaszok forrását igyekszik felismertetni, ami ha sikerül, remény van a gyötrelmek enyhítésére. Ezért szeretné folytatni...

A kollégák drukkolnak neki, hogy megint csatasorba álljon. Pécsen nem találkoztam olyan pszichiáterrel és pszichológussal, aki ne tisztelné, becsülné. S ez nem a 87 évének szól, és nem a balesetei okán érzett sajnálatot csomagolják dicséretbe. Valamennyien nagyra tartják. Mondják róla, hogy a terápiás pszichiátriai hagyományok szuggesztív mestere, tanárként remek előadó, megemlítik, hogy vezetőként igazi csapatépítő volt, aki a fiatalabbakra sosem volt féltékeny (pedig az roppant természetes érzés), inkább atyaien segítette őket, teret nyitott nekik. Tisztelettel beszélnek tudományos munkásságáról, tan- és szakkönyveiről, arról, hogy ő annak a szellem-körnek a meghatározó alakja, akik a lélek működési zavarainak a szociális hátterét kutatták. Ozsváth és szakmai szövetségesei létrehoztak egy műhelyt, ami a hetvenes években kiérdemelte a „pécsi iskola” titulust, s a professzornak megkerülhetetlen szerepe volt az orvosi pszichológia oktatásának elindításában és az önálló Ma-

gyar Pszichiátriai Társaság megalakításában.

Ő mosolyogva fogad minden elismerést, amiképp a konfliktusokat is hajlamos humorral kezelni. S arra szüksége is volt, hisz azt ismerősei is sejtik, hogy a profnak kemény csatákat kellett megvívnia céljai elérésére.

A hatalom dölyfe torzít...

Honvédorvosi ösztöndíjjal fejezte be az orvosi egyetemet – az akkor kedvező szakmai és anyagi ígéretek csábították a Pest melletti Szilasligeten és a gödöllői gimnáziumban felnőtt fiatalembert. A Központi Honvédkórházban Juhász Pál vezette ideg-elmeosztályon kezdte honvédorvosi pályáját. Innen helyezték át vezető orvosnak. a miskolci páncélosokhoz. A fiatal tisztek befogadták, vitték gyakorlatra, megtanították harckocsit vezetni, ágyúzni. Jól érezte magát.

Később felfedezték vezetői tehetségét, mert a nyári tápiószecsői táborozáson mintaszerűen szervezte meg a homo-

kon a higiénés rendszert. Amikor az egysége megszűnt, ígéretet kapott, hogy visszakerül a Juhász osztályra, mégis a Honvédelmi Minisztérium egészségügyi szervezési osztályán találta magát. Bár szakmailag varga-betű volt, viszont megtanult országos szinten szervezni, megismerte a felső vezetés működését, beelátott a hatalom játszmáiba, ráadásul munka közben megtanulta azt is, hogy ne vegye komolyan a hatalmat. Gyorsan megtapasztalta, hogy akiknek hatalom van a kezükben, éppoly emberek, mint bárki más, de a hatalom dölyfe eltorzítja világméretüket.

Sikerült visszakerülnie a neurológiára. A történelem vihara Juhászt elsodorja, Csorba Antal lett a főnöke, mestere, sok mindenben példaképe. Ozsváth Károly egyik fő célja a szellemi fogyatékos fiatalok kiszűrése a bevonulás előtt. Hitelesített csoportos papír-ceruza értelempróbát készített, munkatársaival, sok tízezer sorkötelest vizsgáltak. Lényeges tapasztalat: az IQ és a tanulással töltött évek korrelálnak.

1962-ben elvállalta az első vidéki ideg-elme osztály létrehozását a visszavett pécsi honvédkórházban. A pestiek szerint elásta magát. Tudta a célt, szövetségeket keresett. Fokozatosan kedvező légkör alakult ki a kórházban, ami eljutott a laktanyáig, a városhoz és az egyetemhez., és ebben tñ neki is szerepe volt. Kemény viták során fogadtatta el véleményét, amikor a sumákolók kiskatonák és a betegeskedő parancsnokok mellé állt. Ugyanakkor azért sokszor tövis volt a tisztok sarkában, mert a kiszolgáltatottak (kispapok, egyetemisták, jehovisták) védelmére kelt a megfelelő fórumokon. A seregben az volt az általános fel-fogás, hogy aki mellbe lövi magát és meghal, az öngyilkos, aki túléli a lövést, az szimuláns. Ő meg-értette környezetével, hogy az öngyilkossági kísérlet nem zsarolás, hanem kockázat. Elérte a katonai ügyészségnél, hogy minden öngyilkossági kísérlet alanya pszichiátriai vizsgálatra kerüljön. Ebből indult ki később a deviancia-kutatás irányaként a Baranya megyei átfogó öngyilkosság kutatás.

A szimulánsok őrangyala

Meghallgatták, elfogadták, de azért elnevezték őt a szimulánsok őrangyalának.

A kollégák és laikusok nehezen fogadták el, hogy testi bajok eredete gyakorta a lélekben és a környezetben keresendő. Már akkor gyűltek az adatok, hogy a keringési és tumoros betegségek előzményében gyakori a lelki bánatalom.

Ozsváth Károly figyelme Pécssett az addig ellátatlan neu-rotikusok felé fordult, Neurózis panaszleltárt hitelesített. A hatvanas évek végétől sorköteleseket, bányászokat, ipari munkásokat szűrtek. Azt találták, hogy átlagosan a férfiaknak kilenc, a nőknek tizenkét ideges panasz van. A panaszok száma az iskolai végzettséggel ellentétes összefüggést mutatott. A vizsgálatokban a tudományos di-

ákkörök hallgatói, házi orvosok, kórházak és rendelőintézetek is részt vettek. Ez indította el a pszichoterapeuta képzést, informális együttműködésként.

Az egyetemen értékes szakmai és emberi kapcsolatok gazdagították. Irigylten jó viszonya volt Grastyán Endrével, az egyetem megkerülhetetlen tudású, s a hatalom számára dühítően nagy nemzetközi tekintéllyel bíró idegfiológusával.

– Ha beszélgetni kezdtünk, nem tudtuk abbahagyni – idézi fel a nálánál csak három évvel idősebb, ám már negyedszázada eltávozott társat. – A beszélgetésünk alján kialakult egy mély, de soha ki nem mondott barátság.

Együtt harcoltak az orvosi pszichológia tanmenetbe engedélyezésért. Megalakult az oktató csoport az Élettani Intézetben, de a klinikai háttér végül a honvédkórházi ideg-elmeosztályban jött létre.

Címzetes egyetemi tanár lett, majd 1987-ban az első önálló Pszichiátriai és Orvosi Pszichológiai Klinika megalapítója és első igazgatója. Orvos-ezredesként vonult nyugállományba, hetven évesen kapta meg a professor emeritus címet.

A szülők magatartásmintája dönt...

Ozsváth régóta vallja, hogy a felnőttkori lelki problémáink a gyerekkorból eredeznek. Hogy mindannyian a szülők ajánlotta magatartásmintát hordozzuk magunkban. Ha tőlük szeretetet kaptunk, képesek leszünk mi is szeretni, ha ők úrrá tudtak lenni a nehézségeken, mi is erősek leszünk. Nem feltétlenül a szavakkal nevel a szülő, hanem a gesztusaival. Az raktározódik el bennünk szinte a fogantatásunktól halálunkig. Amit a szülők elhibáztak a gyerekkorban, azt már később nem vagy alig lehet helyrehozni. Viszont az a gyerek, aki otthon bölcs példát kap, akit oko-

san szeretnek, stabil felnőtté válik, s gondjai miatt nem szorong, és nem menekül italba, drogba, vásárlásba, divatmajmolásba, szerencsejátékba vagy a túlzott és kisajátító munkába.

Az instabil felnőttek lelki nyugalmának helyreállítására ma már remek gyógyszerek készülnek, Ozsváth Károly azonban csak végszükségben ír fel gyógyszert, Beszélgetve gyógyít. Meggyőzi a hozzáfutókat, hogy nem betegek, csak érzékeny emberek. Aki inkább pirulát kér, az belenyugszik abba, hogy ő beteg, s nem tud önmagán segíteni. Sokan azért utasítják el a beszélgetést, mert az idő- és energiaigényes, és drágább, mint a gyógyszer. Nem mindenki engedheti meg magának a terápiát. Rádásul a betegek nem szívesen fordulnak pszichiáterhez.

Félnek attól, hogy környezetük – megtudva, hová járnak – kineveti őket. Mindamelllett a stigmatizációtól való félelem sokat enyhült az elmúlt évtizedekben. A mentális bajokkal küzdők arány viszont változott lényegesen. Ozsváthnak tulajdonítják azt a mondást, hogy hazánk a 3 millió koldus országából 3 millió neu-rotikus országává vált. Hét éve Ozsváth egy interjúban kiegészítette, hogy ez egyre inkább a személyiségzavarra érvényes. Most azt mondja, immár rosszabb a helyzet. A mentális zavarok szaporodása a társadalom bajainak következménye. S arra neki sincs terápiája.

Ungár Tamás